

Idegen nyelvek oktatása Hollandiában

A gazdasági, technikai és a szociokulturális tényezők megváltozásának eredményeként a holland társadalom internacionalizálódott nyelvi aspektusa, az idegen nyelvek ismerete kulcskérdéssé vált az államban, ugyanis egyre többen fejezték ki aggodalmukat – főképpen a kereskedelmi és gazdasági szektorok képviselői –, hogy az idegen nyelvek tanításával (a továbbiakban: INYT) kapcsolatos hatályos intézkedések elavultak, nem elégítik ki az idegen nyelvek iránt megnövekedett igényt, valamint az INYT minőségi és mennyiségi szabályozása nem megfelelő a versenyképességhez szükséges szint eléréséhez.

A parlament a lakosság idegen nyelvi kompetenciájának felmérését, valamint a nyelvi hiányok leküzdését tűzte napirendjére. 1988. december 16-án a „Borders open? Mouth shut?” [Nyitott határok? Csukott szájak?] címmel megrendezett konferencián – amelynek célja a súlyos problémák megvitatása volt – az ipari organizációk kérésére a holland tudományos és oktatásügyi, külügyi, kereskedelmi és gazdasági szektorok képviselői vettek részt. A konferencia tagjai egy koherens nemzeti akcióprogram elkészítése felől döntöttek.

Ennek eredményeként 1989. tavaszán prof. T. J. M. van Els megbízást kapott egy idegen nyelvekre vonatkozó nemzeti akcióprogram elkészítésére. Feladata az idegen nyelvek iránti kereslet és kínálat felmérése, valamint egy keretmunka elkészítése volt. A kutatás az úgynevezett Rezonancia Csoport és a Munka Csoport szakértőinek bevonásával folyt. Van Els szerint a program legfontosabb jegye: a holland társadalom egészét érintő nyelvpolitikai program készült és az oktatási szektoron kívül a kereskedelmi szektort is érinti, valamint minden olyan magán- vagy közintézményt, amelyeknek bármiféle kapcsolatuk van vagy lehet az idegen nyelvek oktatásához és használatához.

A projekt első fázisa alatt a kutatások az államtitkár által kijelölt Munka Csoporttal

való konzíliumok alapján zajlottak. A cél az idegen nyelvek iránti kereslet és kínálat, valamint a felhasználói kör felmérése volt. A problémák feltárásának forrása nemcsak a kereslet és a kínálat összehasonlítása volt, hanem az írásbeli forrásmunkákban és a médiában előkerülő, az idegen nyelvi ellátottságról szóló panaszok összegzése is. A projekt köré szerveződött Munka Csoport és Rezonancia Csoport tagjai – akik kereskedelmi és gazdasági szakemberek, valamint az INYT szakértői – maguk is jelezték a problémákat. A kutatást a két csoport közötti véleménycserék, értékelések alakították.

A program két részből áll: a javaslatok listájából és az idegen nyelvek iránti kereslet és kínálat átfogó összegzéséből.

A klasszikus nyelvek oktatását nem tartalmazza az akcióprogram, annak ellenére, hogy az elősegíti és kétségtelenül megkönnyíti az újlatin nyelvek oktatását és tanulását.

A mesterséges nyelvek tanítása is kívül esik a program hatókörén, például az eszperantó, pedig ezek a nyelvek megoldást jelentenének a kommunikációs problémákra a piacgazdaságban. A holland kormánynak meg kellene vizsgálnia lehetséges nemzetközi szerepüket, még mielőtt beépülésüket az oktatási rendszerbe teljes mértékben figyelmen kívül hagynák.

A holland mint első nyelv tanítása is ki- maradt a programból, annak ellenére, hogy a jelentés előkészítése során számos alkalommal rámutattak annak alapvető szükségességére; az akcióprogramban az anyanyelv-tanítás közvetlenül csak az INYT-vel összefüggésben kap szerepet. A holland mint második idegen nyelv tanítása a speciális esetek közé tartozik: szintén kizárták az akcióprogramból, mert a program kizárólag az idegen nyelvek tanítására helyezi a hangsúlyt otthon és külföldön, ugyanakkor a Holland Tudományos és Oktatásügyi Minisztérium egy különálló projektcsoporthoz állított fel a holland mint második nyelv oktatása miatt. Megfontolás tárgyává tették az etnikai kisebbségi nyelvek tanítását mind a bevándorló, mind az őslakosok számára az alapfokú képzés befejeztével: az idegen nyelvek tanítására vonatkozó politikának figyelmet kell fordítania az etnikai kisebbségek nyelvére is.

Végezetül: a holland jelnyelvet is kizárták az akcióprogramból, bár társadalmunkban a süket emberek természetes kommunikációs eszköze. Magától értetődik, hogy a kormánynak meg kell győződnie arról, hogy ezen a területen garantáltak a megfelelő intézkedések.

Az akcióprogram bevezetése nem jelentette a már működő oktatási kerettervek megszüntetését vagy azokat, amelyek a kormány terveiben már szerepeltek; a Basic Education szisztémájára vonatkozó politikai döntést vagy az úgynevezett kétlépcsős rendszert a felsőfokú oktatásban nem kérdőjelezték meg.

Az akcióprogram folyamata és üteme

A szakértők az előkészítőszakaszban az idegen nyelvek iránti társadalmi igény felméréséhez a hetvenes évek mindenre kiterjedő ITS [Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete]-felmérésének munkatervét használták fel, amely az idegen nyelv-elsajátítás iránti igény kialakulásának eseteiről szól:

– az ember egy kényszerszülte helyzetben kénytelen idegen nyelven megszólalni;

– az embernek problémát okoz az idegen nyelv használata (az igény kialakulásának oka a nyelvi elégtelenség);

– az idegennyelv-ismeret utat nyit a jelenleg még elkerült nyelvi területek/piacok felé (az igényt a nyereségvágy szüli).

Az igény utóbbi típusát – amely az európai egységesülési folyamat elősegítésében kap jelentőséget – sokkal nehezebb volt felmérni, mint az előbbi két típust. A Munka Csoport ezért a kereskedelmi, ipari és más érdekvédelmi csoportok jelzéseire, valamint a kulturális missziók beszámolóira erőteljesen támaszkodott. A jelentések majdnem minden esetben a külföldi kapcsolatok elégtelen kiaknázásának egyik okaként a megfelelő idegennyelvi szakértelem hiányát említették.

Első tanulmány

Az oktatási rendszer egészét szektorokra osztva – beleértve a magánvállalkozásokat és az etnikai kisebbségi nyelvek oktatását – a szakértők a célintézményekben az INYT típusának és fokának függvényében a kötelezően választott és ajánlott idegen nyelvek közötti sorrendiséget vizsgálták. A sorrendet az órák számának és a résztvevők számának kombinációjából állapították meg. A központi kérdés az volt: hány embert érint oktatási szektoronként az idegen nyelvek elsajátítása és mennyi időt fordítanak rá? Például az általános iskolások általában csak az utolsó két évben tanulnak angol nyelvet. Évenként kb. 190 000 gyerek fejezi be tanulmányait és mindegyikük tanul kötelezően angolul. A középiskolákban merőben más a helyzet. Oktatási szektoronként változnak a kötelezettségek és mások a választási lehetőségek is az egyes intézményekben, akárcsak nálunk. Némely helyen csak egy idegen nyelv kötelező, míg máshol ez az egy is csak választható. Bizonyos megszorításokkal az iskoláknak minden esetben lehetőségük van arra, hogy az idegen nyelvi órákat mindenki számára kötelezővé tegyék, de nem ismert, hogy hány iskola teszi ezt meg valójában. Lássunk két példát: senki sem tudja pontosan, hogy hány LBO iskolai tan-

menetében szerepel a német nyelv, mint ahogy azt sem, hogy azok a MAVO-s tanulók, akik a francia nyelvet a vizsgák előtt leadják, hány évig tanulták azt.

Az idegen nyelvi órák tartalmát tekintve a dolgok sokkal bonyolultabbak. Az órai tevékenységről szektortól függetlenül nagyon kevés a rendelkezésre álló információ. A tevékenységek néhány eleme azonban viszonylag jól dokumentált, mint például az intenzív olvasás, hiszen számos oktatási szektorban az állami írásbeli vizsga részeként írják elő. A vizsgálat alatt más forrásokra, mint például az iskolai belső vizsgákról szóló jelentésekre, a tanfelügyelőség beszámolóira és a konferenciákon elhangzó véleményekre is támaszkodtak az elemzők.

A korlátok ellenére az első tanulmány az INYT tartalmának és sorrendjének kialakítását tette lehetővé. Ezeket az információkat az idegennyelv-ismeret állami eloszlásának felvázolására használták fel a második tanulmányban.

Második tanulmány

Ebben a program készítői az idegennyelvtudás eloszlásáról gyűjtöttek információkat Németalföld lakosságának egészét tekintve. A feldolgozás során a Központi Statisztikai Hivatal (CBS) 1977-es csoportjának eredményeit használták. A csoport tagjai olyan diákok voltak, akik középiskolai tanulmányaikat 1977-ben kezdték meg különböző középfokú oktatási intézményben.

A diákok információi alapján – amelyek iskolai karrierjükre és az INYT-ban való részvételük adataira vonatkoztak –, és a csoport tagjainak 1989-re franciából, németből és angoltól elért eredményei

alapján lehetséges volt az oktatás általános színvonalának megállapítása. Öt elérési szintet jelöltek meg a szakértők 0-tól (jelöli, hogy a tanuló nem tanult idegen nyelvet) 4-ig (a tanuló felsőfokú intézményben folytatja idegen nyelvi tanulmányait).

A második tanulmány a különböző bevándorló csoportok nagyságának áttekintésével fejeződik be.

Harmadik tanulmány

A harmadik tanulmány az idegennyelv-ismeret iránti igényt mérte. Az INYT szakértői az alábbi forrásokból merítettek:

Némely helyen csak egy idegen nyelv kötelező, míg máshol ez az egy is csak választható. Bizonyos megszorításokkal az iskoláknak minden esetben lehetőségük van arra, hogy az idegen nyelvi órákat mindenki számára kötelezővé tegyék, de nem ismert, hogy hány iskola teszi ezt meg valójában. Lássunk két példát: senki sem tudja pontosan, hogy hány LBO iskolai tanmenetében szerepel a német nyelv, mint ahogy azt sem, hogy azok a MAVO-s tanulók, akik a francia nyelvet a vizsgák előtt leadják, hány évig tanulták azt.

1978-ban a Holland Oktatásügyi Minisztérium kérésére a Holland Alkalmazott Társadalomtudományok Intézete széleskörű kutatást végzett az idegennyelv-ismeret szükségességéről az országban. Ez volt az ún. ITS-felmérés. Ezt követően 1987-ben az ITS újabb felmérést végzett az idegennyelv-tudás szükségességéről a MEAO, az MMO és az MTO intézményeiben. Mások a középiskolai oktatás és a felsőfokú oktatás közötti

átmenetet vizsgálták. Ez idő alatt a Holland Nyelvtanárok Egyesülete is bekapcsolódott a munkába. Mindez azonban még mindig kevésnek bizonyult. A fennmaradó információk főleg az ipari és kereskedelmi szektorokból érkeztek. Egyike ezeknek a Fenedex [Németalföldi Export Föderáció] és az NCW [Munkáltatók Németalföldi Keresztény Föderációja] közös jelentése volt. A VNO [Németalföldi Ipari Föderáció] és az SMO [Társasági és Vállalkozói Alapítvány] felől beérkező felmérések is értékes információkat tartalmaztak.

Ezek után rövid pótfelmérés készült különböző társadalmi szektorok (kormány, kereskedelem, ipar) szakértőinek bevonásával, akiket arról kérdeztek, hogy saját szektoraikon belül hogyan értékeli az idegen nyelvek iránti igényt és egyebek között arra is felkérést kaptak, hogy reflektáljanak az ITS felmérésének 10 évvel ezelőtti eredményeire és jelezzék, hogy azok ma milyen mértékben relevánsak. Némi fenntartással a következő általános konklúziót vonta le a Munka Csoport: az ITS 1978-as felmérése óta, amely bizonyos területeken már jelezte az idegennyelv-ismeret hiányosságait, az idegennyelv-tudás iránti igény nem csökkent, inkább tovább nőtt.

A kivitelezés „menetrendje” a következőképp alakult:

1.) A pénzügyi keret meghatározása: a projektum országos bevezetéséhez nem volt meg a megfelelő anyagi keret, ezért a „Task Force” kísérleti projektumok elkészítéséhez látott.

2.) Kampány az idegennyelv-tudás szükségességéről: a feladat végrehajtója a Task Group [Kivitelező Csoport] volt.

3.) A potenciális aktorok megnyerése és ösztönzése.

4.) A Monitor Group [Megfigyelő Csoport] felállítása: feladatuk a periodikus kiértékelés, tanácsadás és a feladatok szabályozása, esetleg jelentés vagy összesítő áttekintés készítése volt.

5.) Az információs hálózat kiépítése: feladatuk az érdeklődők kíváncsiságának kielégítése és a javaslatok felvétele volt. Az információs hálózat az oktatásügyi és tudományos minisztérium által létrehozott Holland Nyelvi Akadémiával és a LINGUA szervezettel egyetértésben épült ki. Az Akadémia kész volt együttműködni az INYT minőségének javításában, új kurzuskönyvek kibocsátásában és nemzetközi tapasztalatainak átadásában.

Az egyetemek is részt vállaltak a kutatásban; a bölcsészkarok idegen nyelvi tanszékei a teljesítményszintet határozták meg. A program meglehetősen extenzív volt. Például Van Elset a Washingtoni Idegen Nyelvi Centrum is meghívta egy nem-

zetközi vitasorozatra. A rendezvény „Az idegen nyelvek oktatáspolitikájának fejlesztése az USA-ban” címet kapta. Az SLO szintén dolgozott a programon „Foreign Languages in the Second Phase of Second Education” (Idegen nyelvek a középfokú oktatás második szakaszában) címmel.

Az akcióprogram nyolc területe

Kormány, kereskedelem és ipar

A kormány felelős az idegen nyelvek oktatásának és az oktatás pénzügyi lehetőségeinek megteremtéséért, ugyanakkor „fogyasztója” is a szaknyelvi idegen nyelvi ismereteknek. Ezért szabályoznia kell, hogy bizonyos beosztásokban milyen nyelvi referenciákkal kell rendelkeznie egy-egy jelöltnek, illetve biztosítania kell – amennyiben szükséges – a nyelvtanulás/nyelvi képzés feltételeit is. Törvényhatósági szinten javasolt nem született holland állampolgár alkalmazása fordítói feladatok ellátására, aki egy vagy több etnikai kisebbségi nyelvet is beszél. Normalizálni kell a tolmácsok holland és idegen nyelvű szaktudását. Érdektársulásba kell lépni a kereskedelmi és ipari partnerekkel a szükséges idegen nyelvi szaktudás szintjének meghatározására, hiszen a megfelelő idegen nyelvi szakértelem elengedhetetlenül szükséges új piacok meghódítására.

A kormánynak mint az INYT „támogatójának” rövid időn belül meg kell határoznia az angol nyelv helyzetét az alapfokú oktatásban, fel kell mérnie az igényeket a középfokú oktatási intézményekben (ez elsősorban az angol, német és francia nyelveket érinti).

Az alapfokú oktatástól a felsőfokú oktatásig. Rövid áttekintés

1986-ban vezették be kötelezően az alapfokú oktatási intézményekben az angol nyelv oktatását. Az Alapfokú Oktatási Törvényről (Wet op het Basisonderwijs /WBO/, 1986) 1990. július 3-án kiértékelő jelentés készült, amely hangsúlyozta, hogy a középfokú oktatási szektor

elégtelenül használja fel az általános iskolai oktatásban szerzett angol nyelvi ismereteket. Ezért egy felügyelőség dolgozott a problémák feltárásán és kezelésén, valamint a helyes minták összegyűjtésén.

Az elemzők rámutattak arra, hogy a tanított idegen nyelvi anyag tekintetében az alsó-középiscolákban nagy a megoszlás. A kemény magot a grammatikai szerkezetek tradicionálisan meghatározott korpusza képezi. Másrészt a szókincs, kiejtés, helyesírás, olvasás és a hallás utáni szövegértésre és az íráskészségre fektetett viszonylagos figyelem, a választott szövegek típusa és a társalgási témák feldolgozása a gyakorlatban meglehetősen eltérő. A háttérben egy lassú áthelyeződési folyamat indult meg, amely a nyelvi formák hangsúlyozásától halad a gyakorlati alkalmazás felé, a meggyőzés konfliktusáig.

Az alsó-középiscolai oktatásban résztvevő tanulók számára az angol és a német vagy francia nyelvek kötelező tantárgyak. Jelenleg még nem határozták meg azt a szintet, amelyet a tanulóknak el kell érniük, annak ellenére, hogy sokuk számára az alsó-középiscola vége az idegen nyelvek elsajátításának végét is jelenti. Hasonló a helyzet a MAVO-ban is. Még nem született döntés arra vonatkozóan, hogy a középiscolai oktatás első szakaszának befejezésével a tanulóknak mekkora/milyen nyelvi kompetenciával kell rendelkezniük, és ami még rosszabb, nincs kapcsolat az úgynevezett első szakasz és a felsőfokú oktatási intézményekben szükséges nyelvi

minimum-kompetencia között. A HAVO első szakaszában és a VWO-ban is választható az orosz és a spanyol nyelv is, ám ez a reguláris oktatásban meglehetősen ritka.

Az alapfokú iskola elvégzése után – noha kevésbé jellemző – tanítanak etnikai kisebbségi nyelvet: 25 iskola ajánl török nyelvet, 23 arab nyelvet és csak egynehányan ajánlanak portugál vagy spanyol oktatást. Az etnikai kisebbségek nyelvének marginális helyzetét változó státusza

hangsúlyozza: néha tantárgyként, néha fakultációs tárgyként, ritkán más nyelvek helyett szerepel az intézmények tanmenetében. Az akcióprogram a középiscolák bármely típusában két idegen nyelvet tesz kötelezővé, amíg a VWO és a HAVO tanulóinak három (!) idegen nyelvet ír elő kötelezően a középiscola első szakaszában. Ez az INYT minőségi és mennyiségi megerősítését jelentené az első szakaszban, amíg a második szakaszban a részképzés szisztémája válna erősebbé. Ugyanitt a nemzeti vizsgarendszer felülvizs-

Szükség van egy jól strukturált középfokú nyelvi szint meghatározására. Angol nyelvet és német/francia nyelveket kellene oktatni a középiscola első szakaszában, így az intézménytípusok közötti átjárás problémamentessé válna. A spanyol vagy orosz nyelvek, mint választható tárgyak szerepelnének, hasonlóan az etnikai kisebbségi nyelvek egyikéhez, míg más nyelveket egyetemeken, felnőttoktatási központokban, vállalati és magán nyelvi intézményekben kellene oktatni. Ez a döntés a LINGUA szándékát támasztja alá, amely a kevésbé használt és tanított nyelvek oktatásának támogatásáról szól, szemben a hollandok eddigi restriktív politikájával.

gálatát írja elő.

A minőség megerősítése különösen az LBO-ban jutna szerephez. Jelenleg az LTO és az LHNO tanulóinak kilencven százaléka tesz egy idegen nyelvből vizsgát. A Basic Education bevezetése után azonban a tanulók már két idegen nyelvből jelentkezhetnének vizsgára. Ha a tanulók nem teljesítik idegen nyelvi vizsgakötelezettségüket az előírt szakaszban, nem folytathatják tanulmányaikat – szól az egyértelmű javaslat. Az etnikai kisebbségi

nyelvek pozíciója is javulna az első szakaszban. Mára az arab és török nyelvek is vizsgatárggyá váltak a MAVO-ban és az LBO-ban is. Továbbá ugyanott vizsgatárgyak kombinációjával (két vizsgatárgy eggyé olvasztásával) megoldottá válna az, hogy a tanulók két idegen nyelvből vizsgázzanak. Azonban ezt a javaslatot az oktatásügyi tanács és reprezentánsai elvetették. Számos iskola latolgatja a kétnyelvű oktatásra való áttérést. A „Shifting Borders” című dokumentumban előterjesztették, hogy az európai platform teljes körű anyagi támogatást és erkölcsi elismerést kap. Az órákat – csereprogramok révén – EU-tagállamokbeli tanár tartaná anya-nyelvén. Ez azonban már nemcsak az INYT-ra szűkül.

Az akcióprogramban megfogalmazott célok röviden az alábbiak: szükség van egy jól strukturált középfokú nyelvi szint meghatározására. Angol nyelvet és német/francia nyelveket kellene oktatni a középiskola első szakaszában, így az intézménytípusok közötti átjárás problémamentessé válna. A spanyol vagy orosz nyelvek mint választható tárgyak szerepelnének, hasonlóan az etnikai kisebbségi nyelvek egyikéhez, míg más nyelveket egyetemeken, felnőttoktatási központokban, vállalati és magán nyelvi intézményekben kellene oktatni. Ez a döntés a LINGUA szándékát támasztja alá, amely a kevésbé használt és tanított nyelvek oktatásának támogatásáról szól, szemben a hollandok eddigi restriktív politikájával. Továbbá: több időt kell fordítani az idegen nyelvek oktatására, ami az óraszámok emelését jelentené (!).

Az etnikai kisebbségekre vonatkozó akcióprogram

Az 1992-es Holland Nemzeti Akcióprogram támogatta a tudományos és oktatásügyi államtitkár kisebbségi nyelvekre vonatkozó politikai programját (1991), amely kimondta, hogy a kormány engedélyezi az etnikai kisebbségi nyelvek oktatását a középiskolákban (választható tárgyként, vizsgakötelezettséggel) és a török és arab nyelveken kívül a jövőben

más nyelvekre is kiterjeszti. Valamint hangsúlyozta a bevándorlók kétnyelvű oktatásának támogatását, a Minderhedennotában [Kisebbségi Politikai Terv, 1983] meghatározott célcsoportok eltörlését és az oktatás kiterjesztését más bevándorló csoportokra is. (A Minderhedennotában meghatározott célcsoportok: lakókoocsik, társadalmilag deklasszálódott réteg / molukiak / surinamiak és antillaiak / külföldi munkavállalók és családtagjaik mediterrán területekről / politikai menekültek / romák.) Az akcióprogram készítői megerősítették az irányelveket és további célként jelölték meg azt, hogy „ahol lehetséges, az etnikai kisebbségi nyelveket a tanterv részévé kell tenni és lehetővé kell tenni azt, hogy a tanulók vagy az előírt vizsgatantárgyak mellett, vagy más tantárgyak helyett jelentkezzenek a kurzusokra” (92/3.13).

„Született holland tanuló is szabadon választhasson etnikai kisebbségi nyelveket fakultatív kurzusként, amennyiben ezek a nyelvek szerepelnek az iskolai tantervben, és adottak a körülmények” (92/3.14). Ezen kívül javaslat született az etnikai kisebbségi nyelvet tanítók továbbképzésére, valamint egy tanárképző főiskola felállítására vagy szak(ok) indítására módszer-tani és holland nyelvi készségek fejlesztése céljából (92/3.15).

A program pozitívan kezelte az etnikai csoportok többnyelvűségét, s ennek eredményeként 1993-ban az alapfokú oktatási intézményekben is lehetőség nyílt nemzeti teszt írására török és arab nyelveken. A tesztet a Holland Nemzeti Oktatásfejlesztési Központ állította össze.

A holland társadalomnak gazdasági előnye származik abból, hogy tagjai nemcsak európai, hanem más fontos világnyelveket: kínait, arabot, spanyolt stb. is beszélnek. Ugyanakkor az etnikai kisebbségi nyelvek tanításának lehetősége megteremti azt a feltételt, hogy a különböző idegen nyelveken beszélőket azonos módon kezeljék, és ne tegyenek különbséget más etnikai kisebbségi nyelvi csoportok használói között. Ezen kívül javasolt homogén nyelvi osztályok beindítása,

amennyiben szervezési, pedagógiai és pénzügyi megfontolásból is lehetséges. A minimum osztálylétszám változó lenne. (A jelenlegi javaslat: nyolc.)

Szakirányú képzés

Az SVM-program (a szakképző intézetek átalakítására és a szakirányok fejlesztésére irányuló program) is hangsúlyozta az INYT fejlesztésének szükségességét. Az iskolák autonómiájuknál fogva ugyan könnyebben igazodnak a munkaerőpiacon keletkező szükségletek kielégítéséhez, azonban a piactudás változása a tanulók lehetőségeit az elégtelen nyelvi ismeretek miatt meglehetősen szűkre szabja. Ezért a BOOB és más nemzeti szakmai testületek közös tervet dolgoztak ki az oktatási rendszer és a munkaerőpiac közötti kapcsolat javítására, ami aláhúzta az INYT reformjának szükségességét. A kormány az 'Interim advisory committee on the education' című írással reagált a jelentésre, amelyben felelősséget vállalt az iskolákkal, ipari szektorokkal és magánszemélyekkel együtt az INYT-ért. A tanárok minőségi munkájának növelése érdekében két tárgy helyett egy tárgy oktatását javasolták (1990. augusztus 1-jével az átállás megtörtént), mivel a pedagógusok így több figyelmet tudnak fordítani a szakmai oktatás különböző szektorainak speciális igényeire. Az akcióprogram hatása az, hogy az iskolák a minőségi oktatás javításának érdekében jelenleg költségvetési hozzájárulást kapnak a kormánytól, amelyet a továbbképzések finanszírozására fordítanak. Ez főleg az MBO oktatóit érinti.

A nyelvtanárok szakmai továbbképzéséhez az intézmények kereskedelmi és ipari partnerei is hozzájárulnak. A követelmények meghatározása után az MBO-k-ban felzárkóztató kurzusok indulnak az első évben a tanulók azonos nyelvi szintre emelése érdekében, és intenzív kampány is folyik, amely az idegen nyelvek ismeretének kiemelkedő szerepét hangsúlyozza a piactudásban. Az MBO intézményei és a szakmai felsőfokú képzést végző intézmények (közgazdasági

egyetemek, külkereskedelmi és vendég-látóipari főiskolák) közös munkaprogramot készítenek, amely vizsgálja az idegen nyelvek gazdaságban betöltött szerepét, a külföldön töltött gyakorlati idő és tanulmányutak konzekvenciáit, az intézmények közötti csereprogramok hatékonyságát.

Felsőfokú oktatás

A felsőfokú oktatásban is áttértek az egyszakos képzésre, valamint megerősítették a posztgraduális képzés minőségi oldalát is. A kurzusok során a diákok elsajátítják a nyelv(ek)et és betekintést kapnak egy-egy általuk választott állam társadalmába és gazdaságába. (Tartalmában ez a magyar specializációs programnak felel meg). Ezáltal a diákok növelik esélyeiket a piactudásban. További követelmény az idegen nyelvű szakirodalom-olvasás és javasolt meghatározott ideig szakmai-gyakorlati út külföldön, amelyet a LINGUA, COMETT, STIR és TEMPUS programok segítenek elő. A felsőfokú oktatási intézmények a továbbiakban egy jólstrukturált középiskolai nyelvi alapra kívánnak építeni, ezért elengedhetetlenné vált a középiskolai nyelvoktatás ismételt hangsúlyozása.

Más szektorokkal ellentétben ebben az oktatási szektorban a nyelvi programok kialakításában az intézmények nagyobb szabadságot élveznek, ennek eredményeként speciális kurzusok indulnak. A felsőfokú oktatási intézmények is csatlakoztak az idegen nyelvi ismeretek bemeneti követelményeinek egységesítéséhez, ami jelen esetben például az olvasáskészséget, a német, angol és francia nyelvekből a hallás utáni feladatmegoldást és más részkészségek fejlesztését érinti. Az idegen nyelvből hátránnyal induló tanulóknak – akkor is, ha ez csak parciális készségeket érint – kötelező a felzárkóztató kurzusokon való részvétel.

A felsőfokú oktatásban tanítók üdvözlnek az úgynevezett kombinációs tanulmányok (jelenti az üzleti kommunikációt, a nemzetközi managementet stb.) fejlesztését,

ami főleg a kis nyelveket érinti. Ez az igény vonatkozik az arab, kínai, japán és orosz nyelvekre is ugyanúgy, mint az EU-nyelvek közé tartozó olasz, modern görög, portugál és dán nyelvekre.

A magánszféra

Az idegen nyelvekre vonatkozó ilyen széleskörű oktatáspolitikában a kormány által nem finanszírozott oktatás helye és szerepe is pontos meghatározásra várt. Ezért az akcióprogram szakértői az államilag nem szabályozott nyelvviskolák által ajánlott nyelvkurzusokat független minőségi kontrollnak kívánták alávetni, így garantálva a minőséget és versenyképességet. A privát szervezetek és a kormány együttesen alakították ki az akkreditációs rendszert. Az iparban és a kereskedelemben dolgozók feladatát is kijelölték: figyelemmel kísérik az idegen nyelvek használatának és szerepének alakulását az idegen nyelvterületek képviselőivel való üzleti tevékenységeik során és állandó kapcsolatot tartanak fenn a tananyagfejlesztőkkel a nyelvek értékének alakulásáról. Ezek a szervezetek aktív szerepet vállalnak a szakmai idegen nyelvi képzés profiljának alakításában és ösztönözik az elemző kutatásokat.

Általános referenciaterv

Az akcióprogram készítői szerint össze kell hangolni a különböző oktatási szektorok céljait és el kell készíteni egy átfogó munkatervet, amelyben a kilátások, a középtávú és kimeneteli célok is tisztázottak. A munkaterv részletes gyakorlati nyelvi szituációkat tartalmazna nyelvgyakorlatokkal és szerepjátékokkal, a cél a teljes nyelvi anyag szintekre osztása lenne.

Az oktatási szektorok közötti átmenet biztosítására normaszabályozásra és a követelmények általános meghatározására van szükség. A kormány javaslatára ezért a Task Group [Kivitelező Csoport] felmérést végezne azzal kapcsolatban, hogy vajon egy alaptanterv elkészítése hosszú távon hasznos lenne-e az iskoláknak?

Oktatásmódszertan és tanítás

Az oktatásmódszertani problémák megbeszélésével, és a tanórák gyakori látogatásával, majd értékelésével növelhető lenne az INYT eredményessége. A tanárképzők és tanítóképzők hallgatóinak ezért automatikusan kellene megkapniuk az angol nyelv tanítására képesítő jogosítványt. Minden nyelvgyakorló kurzuson kiemelt figyelmet kellene fordítani a törzsanyag meghatározására. Ez azt jelenti, hogy a tanárképzőkben nagyobb szerepet kapna a módszertan. A tanítóképző és tanárképző főiskolák szerint a tanítók nyelvi specializálódása a jövőben javítana az idegennyelv-oktatás szintjén, miközben olyan képességek is felszínre juthatnának, amelyek a tanárjelölteket további kutatásra ösztönöznék. Mindezek mellett javasolt a továbbképzések intézményen belüli megszervezése, valamint centralizált tesztfeladatsor és vizsgarendszer kiépítése. A továbbképzéseknek illeszkednie kellene az iskolák saját maguk által kialakított INYT-i profiljához. Az INYT-nak nagyobb anyagi ösztönzésre van szüksége, kiváltképpen a technika fejlődése miatt. A kormánynak tesztelnie kellene a tananyagok fejlesztését a piac részterületeinek figyelembe vételével: ez lehetővé tenné a speciális célcsoportok számára készülő tantervek fejlesztését is. Ösztönözni kell a kutatásokat. A vizsgaformák több változatát kellene kidolgozni.

Az előterjesztések rövid összegzése

(1) A középfokú oktatási intézményekben (LBO, HAVO/VWO) angol és német/francia nyelveket kell oktatni.

(2) Bizonyos körülmények között a HAVO/VWO tanulói vizsgát tehessenek spanyol nyelvből és lehetőség szerint – ha van rá igény – az etnikai kisebbségi nyelvek egyikéből is.

(3) A nappali és esti tagozatokon, valamint a felnőttoktatásban ösztönözni kell az idegen nyelvek iránti érdeklődést és biztosítani kell – ahol csak lehetséges – az olasz, portugál és orosz nyelvek iránti kereslet kielégítését (meglepő, hogy expo-

nenciálisan nő az érdeklődés az említett nyelvek iránt).

(4) Az idegennyelv-specifikusság a HBO, WO és az MBO intézményeiben jellemző leginkább. Úgynevezett „kombinációs tanulmányok” keretén belül fel kell ajánlani vagy a nemzetközi oktatási program részeként kell kezelni az idegen nyelvek oktatását. Ösztönözni kell a külföldi tanulmányutak szervezését és a nemzetközi kapcsolatok kialakítását és ápolását.

(5) Az idegennyelv-specifikusságot – amely a szakirányú oktatás része –, amennyiben iskolai kereten belül megoldható, az iskolákban kell garantálni, korlátozott lehetőségek, illetve a kis nyelvek esetében magánszervezeteken keresztül kell megoldani.

(6) A bevándorlók potenciális nyelvi ismereteit ki kell aknázni a piacgazdaságban.

(7) Meg kell határozni az oktatási szektorok mindegyikében az elérendő célokat és biztosítani kell mindenhol a lépcsőrendszerű oktatást.

(8) A (7)-es pont megvalósításához egy átfogó kerettervre van szükség.

(9) A keretterv elkészítésekor figyelembe kell venni a szakmaspecifikus igényeket.

(10) Össze kell egyeztetni a HAVO/VWO-ban zajló idegen nyelvi oktatást a felsőfokú oktatás igényeivel, ennek következményeként egy központi, szabályozott vizsgarendszert kell kialakítani.

(11) Elő kell segíteni a középfokú oktatási intézmények közötti átjárhatóságot.

(12) Felül kell bírálni az érettségi vizsga követelményeit a HAVO és VWO intézményeiben, szervezési és kivitelezési szinten is.

(13) Ösztönözni kell mind a tanulók, mind a tanárok idegen nyelvek és kultúrák iránti érdeklődését és elő kell segíteni szakirányú továbbképzésüket külföldi ösztöndíjak révén, a LINGUA-program segítségével.

(14) Szorgalmazni kell a kommunikatív idegennyelv-oktatást.

(15) Az anyagi fedezet biztosításával támogatni kell a tananyagfejlesztést és ösztönözni kell a számítógépes és információs technika által kínált lehetőségek kiaknázását a nyelvvoktatásban.

(16) Ösztönözni kell a módszertani kutatásokat.

(17) Tanácsadással (esetleg tanácsadói munkacsoport felállításával) és tájékoztató kiadványokkal kell segíteni a tanulókat tanulmányi ügyekben, ezáltal emelkedne a nyelvek iránt érdeklődők potenciális létszáma és kevesebb lenne a rossz választás miatt bizonytalankodók száma is.

(18) A mindennapi idegennyelv-tanulás serkenti a rendszeresség kialakulását más területeken és elősegíti számos más mechanizmus (gondolkodás, rendszerezés, asszociációs készség) fejlődését.

A tanulmány a The Dutch National Action Programme on Foreign Languages, Recommendations and Policy Reactions, Ministry of Education and Science, 1992. alapján készült.

Rövidítések jegyzéke:

BOOB Bedrijfstaksgewijze overleg Onderwijs-Bedrijfsleven (Az oktatás és az ipari ágazatok közötti konzultációs bizottság)

EIBO Engels in het Basisonderwijs (angol nyelv az alapfokú oktatásban)

HAVO Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (5 éves általános képzést folytató középiskola)

HBO Hoger Beroepsonderwijs (főiskola, magasabb szakirányú 4 éves képzés)

LBO Lager Beroepsonderwijs (4 éves köziskolai szakmai képzést folytató intézmény)

LHNO Lager Huishoud en Nijverheidsonderwijs (háztartásvezetést és kézműipart oktató szakközépiskola)

MAVO Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs (4 éves általános középiskolai képzés)

MEAO Middelbaar Economisch en Administratief Onedrijs (közgazdasági és ügyviteli képzést folytató szakközépiskola)

MMO Middelbaar Middenstandsonderwijs (kereskedelmi szakközépiskola)

MTO Middelbaar Technisch Onderwijs (műszaki szakközépiskola)

VWO Voortgezet Wetenschappelijk Onderwijs (gimnázium, egyetemre készít elő, helyzete tisztázatlan: a középfokú és felsőfokú oktatási intézmények között áll, 6 éves)

WO Wetenschappelijk Onderwijs (egyetemi oktatás, 4 éves)

Gúti Erika